Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Oprostilna sodba za polkovnika JLA Berislava Popova – poučen primer za novejšo slovensko vojaško zgodovino (pravno revidiranje oboroženih spopadov 1991)

Okrožno sodišče v Murski Soboti je 22. 10. 2015 oprostilo **Berislava Popova**, polkovnika JLA in poveljnika 32. motorizirane brigade, ker ob bojnem delovanju proti enotam TO v Gornji Radgoni ni storil nobenega vojnega zločina, višje sodne instance pa so to sodbo junija letos tudi potrdile.

Javnost je bila dokaj presenečena, kajti večina ljudi ne pozna strogih odredb mednarodnega vojnega prava, zlasti ženevskih konvencij. Desničarji, pa tudi nekateri vneti osamosvojitelji pa so bili naravnost ogorčeni zlasti ob dejstvu, da sta izvedensko mnenje podala dva polkovnika SV (eden v rangu vojaškega uslužbenca XIV. razreda), prej mlada častnika JLA.

Mediji, ki so objavili tudi zelo nespodobne in žaljive izjave, pa niso objavili nobenega od sodnih dokumentov, saj bi bralci tako izvedeli za prave argumente oprostilne sodbe, predvsem pa za strokovne navedbe iz izvedenskega mnenja.

Zato sem pretekle dni zaprosil okrožno sodišče v Murski Soboti, da mi omogoči uvid v sodne spise, kakor to omogoča Zakon o informacijah javnega značaja. Dne 26. 10. 2017 sem prejel iz Okrožnega sodišča v Murski Soboti po elektronski pošti tri dokumente:

- oprostilne sodbe proti Berisavu Popovu, polkovniku JLA;
- izvedensko mnenje **Tomaža Pörša** in **Marka Ungerja**;
- ustno pričevanje Tomaža Pörša, vse brez osebnih podatkov.

Objavljam prva dva dokumenta.

Predhodno je seveda nujno pojasnilo o poteku sojenja polkovniku Berisavu Popovu in njegovemu nadrejenemu generalmajorja **Trifunoviću**.

Namreč, na prvem sojenju 2008 je Okrožno sodišče v Murski Soboti obsodilo polkovnika Popova na 5 let strogega zapora, je sledila njegova pritožba.

Vmes se zgodil dogodek, ki je bistveno vplival na slovensko pravosodje. Namreč, **Marko Prešern** je 2009 na FDV v Ljubljani zagovarjal diplomsko nalogo z naslovom ***»Tožilska in sodna praksa v Republiki Sloveniji glede kršitev mednarodnega prava oboroženih spopadov leta 1991«*** pod mentorstvom dveh uglednih strokovnjakov – red. prof. dr. **Bojka Bučarja** in doc. dr. **Damijana Guština**. Namreč, diplomat FDV, jezuit, udeleženec slovenske »desetdnevne vojne«, je z odobritvijo takratne vrhovne državne tožilke **Barbare Brezigar** pregledal in preučil večino tožilskih in sodnih spisov glede domnevnih vojnih zločinov pripadnikov JLA v oboroženih spopadih s TO Slovenije leta 1991 in ugotovil, da JLA ni kršila določil mednarodnega vojnega prava oz. ženevskih konvencij, pa tako večina tožb ni bila rešenih (od 70 samo 4), tudi primer polkovnika Popova in generalmajorja JLA Trifunovića.

Njegove glavne ugotovitve oz. opozorila slovenski javnosti, ki so jih mnogi sprejeli z velikim nelagodjem, so bila naslednja:

- V Sloveniji je bil junija in julija 1991 **ne-mednarodni oboroženi spopad** (pa nobena vojna, saj je bilo žrtev premalo – po podatkih RKS 35 na strani JLA in 8 teritorijalcev+4 miličniki na slovenski strani);
- Slovenija je postala **samostojna država šele 8. oktobra 1991**, ne pa 25. 6. 1991 (zato SFRJ ni bila tuja država, JLA ni bila agresor niti okupacijska vojska, saj ni prevzela nobene funkcije oblasti);
- Oboroženi spopad je **prva začela TO Slovenije,** saj je angažirala 30.000 pripadnikov (in zasedla mejne prehode), ne pa JLA (to je trdil tudi ameriški ambasador Zimmerman), ki je v Sloveniji imela 1.900 vojakov;
- Slovenija **ni razglasila vojnega stanja**, saj še ni bila mednarodno priznana država, vendar v oboroženih spopadih velja mednarodno vojno pravo – vse tri ženevske konvencije (slovenski tožilci in sodniki so v začetku malo vedeli za ta določilo, še manj pa poveljniki TO Slovenije in odgovorni politični akterji);
- Avtor je tudi navedel, da sta sodišči na Ptuju in v Murski Soboti že 1992 začeli preiskavo proti polkovniku Popovu in generalmajorju Trifunoviću zaradi **vojnega hudodelstva proti civilnemu prebivalstvu,** leta 2008 pa sta tudi podali obtožnico (izvedenca menda nista vedela za Prešernovo diplomsko nalogo).

Pred ponovnim sojenjem polkovniku Popovu leta 2015 je Okrožno sodišče v Murski Soboti sklenilo, da bodo pridobili izvedensko mnenje o »vojaški taktiki« oz. o kršitvah mednarodnega vojnega prava.

Najprej se je sodišče obrnilo na brigadirja SV **Davida Humarja**, takratnega namestnika načelnika GŠ SV, ki pa je sodelovanje zavrnil zaradi službenih obveznosti.

Zato je sodišče na predlog FDV v Ljubljani pozvalo k sodelovanju Tomaža Pörša, predavatelja taktike na FDV, sicer vojaškega uslužbenca XIV. razreda (v rangu polkovnika)

na službi v GŠ SV. Imenovani je k sodelovanju povabil svojega znanca podpolkovnika Marka Ungerja, takrat poveljnika Podčastniške šole SV, sicer strokovnjaka za oklopne in mehanizirane enote.

Oba sta okrog leta 1987 končala Vojaško akademijo KoV v Beogradu (dve leti), Pörš pa nato v Zadru smer topništva (dve leti), medtem ko je Unger v Banjaluki izbral smer tankovske in mehanizirane enote, kjer mu je predaval takratni major ali podpolkovnik Berislav Popov. Nihče od njiju pa ni bil v operativni enoti (32. meh. brigadi Varaždinskega korpusa), kateri je polkovnik Popov poveljeval leta 1991 v oboroženem spopadu s TO Slovenije na smeri Ormož–Gornja Radgona, kakor so trdili celo nekateri poslanci, če številnih blogerjev, ki so ponavljali to neresnico, niti ne omenjam.

Okrog pristopa v SV mi je Pörs posredoval izjavo, da je Unger, zaradi službe v JLA izven Slovenije, prestopil v SV avgusta 1991, znano pa je, da je bil kot major soavtor Vojaške doktrine SV, nazadnje poveljnik Podčastniške šole SV. Pörš je JLA zapustil marca 1991 in ker ni bil sprejet v TO in slovensko policijo, se je zaposlil v hrvaški. Šele v začetku leta 1992 je bil sprejet najprej v VIS oz. Sovo, leta 1995 pa v OVS, služboval v GŠ in CVŠ. Od leta 2000 do 2010 je bil predavatelj taktike na FDV v Ljubljani. Iz slovenske Wikipedije izvemo, da je Tomaž Pörš tudi predsednik Sabljaške zveze Slovenije.

Oba sta kot sodna izvedenca sodelovala kot zasebnika in strokovnjaka, zato svojih predpostavljenih nista obvestila. O njunih peripetijah na MORS-u in GŠ SV bosta verjetno obvestila vojaški sindikat.

Oba sta v delu desničarske javnost zelo grobo napadana, češ da sta s svojim izvedenskim mnenjem »osvobodila agresorja na Slovenijo« – polkovnika Berislava Popova. Podrobnosti ne bom navajal. Čudi pa, da nista bila deležna nobene javne podpore s strani vojaških in pravnih strokovnjakov.

Prav zato na svoji domeni www.vojastvo-militray.si tudi objavljam njuno izvedensko mnenje, da si ga lahko vsak prebere in šele nato izreče svoje mnenje.

Prepričan sem, da bodo vojaški strokovnjaki izrekli pozitivno mnenje, s tem pa tudi podporo sodišču v Murski Soboti, katerega sodba bo imela odločilen vpliv na revidiranje zgodovine oboroženih spopadov v Sloveniji leta 1991.

Prepričan sem tudi, da bodo tudi tuji vojaški strokovnjaki podprli izvedensko mnenje dveh visokih častnikov SV, velja pa tudi upoštevati stališče mednarodnega sodišča v Haagu, saj v Sloveniji ni divjala državljanska in verska vojna, kakor se je to dogajalo v ostalih delih Jugoslavije.

Oprostilna sodba proti Berisavu Popovu, polkovniku JLA:

(Zlepljenka, akt obsega 6 strani, z opisom vseh s tožbo navedenih objektov napada in dveh civilnih žrtev.)

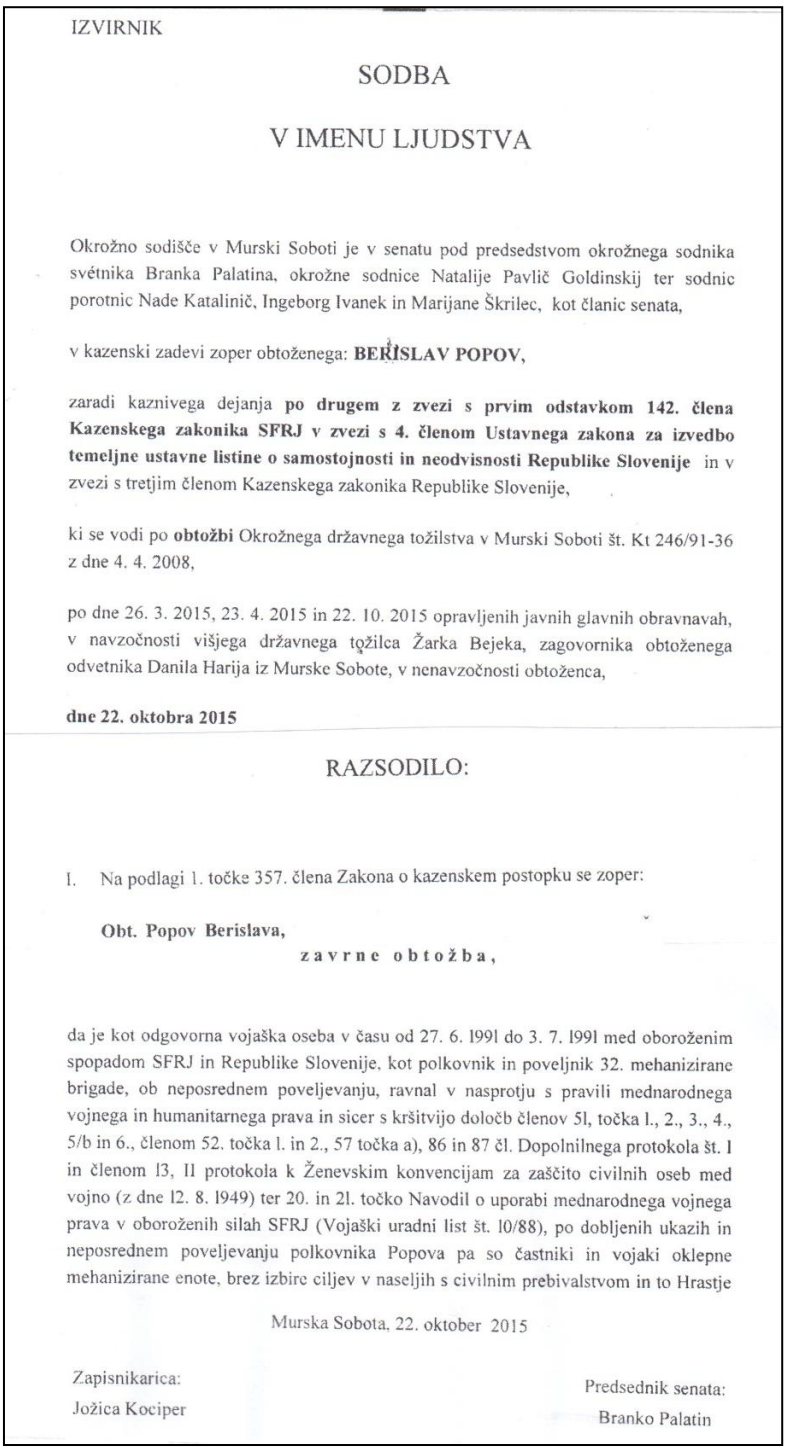

IZVIRNIK

SODBA

V IMENU LJUDSTVA

Okrožno sodišče v Murski Soboti je v senatu pod predsedstvom okrožnega sodnika svétnika Branka Palatina, okrožne sodnice Natalije Pavlič Goldinskij ter sodnic porotnic Nade Kataliničč, Ingeborg Ivanek in Marijane Škrilec, kot članic senata,

v kazenski zadevi zoper obtoženega: **BERISLAV POPOV**,

zaradi kaznivega dejanja **po drugem z zvezi s prvim odstavkom 142. člena Kazenskega zakonika SFRJ v zvezi s 4. členom Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije** in v zvezi s tretjim členom Kazenskega zakonika Republike Slovenije,

ki se vodi po **obtožbi** Okrožnega državnega tožilstva v Murski Soboti št. Kt 246/91-36 z dne 4. 4. 2008,

po dne 26. 3. 2015, 23. 4. 2015 in 22. 10. 2015 opravljenih javnih glavnih obravnavah, v navzočnosti višjega državnega tožilca Žarka Bejeka, zagovornika obtoženega odvetnika Danila Harija iz Murske Sobote, v nenavzočnosti obtoženca,

dne 22. oktobra 2015

RAZSODILO:

I. Na podlagi 1. točke 357. člena Zakona o kazenskem postopku se zoper:

Obt. Popov Berislava,

z a v r n e o b t o ž b a ,

da je kot odgovorna vojaška oseba v času od 27. 6. 1991 do 3. 7. 1991 med oboroženim spopadom SFRJ in Republike Slovenije, kot polkovnik in poveljnik 32. mehanizirane brigade, ob neposrednem poveljevanju, ravnal v nasprotju s pravili mednarodnega vojnega in humanitarnega prava in sicer s kršitvijo določb členov 51, točka 1., 2., 3., 4., 5/b in 6., členom 52. točka 1. in 2., 57 točka a), 86 in 87 čl. Dopolnilnega protokola št. I in členom 13, II protokola k Ženevskim konvencijam za zaščito civilnih oseb med vojno (z dne 12. 8. 1949) ter 20. in 21. točko Navodil o uporabi mednarodnega vojnega prava v oboroženih silah SFRJ (Vojaški uradni list št. 10/88), po dobljenih ukazih in neposrednem poveljevanju polkovnika Popova pa so častniki in vojaki oklepne mehanizirane enote, brez izbire ciljev v naseljih s civilnim prebivalstvom in to Hrastje

Murska Sobota, 22. oktober 2015

Zapisnikarica:
Jožica Kociper

Predsednik senata:
Branko Palatin

Izvedensko mnenje Tomaža Pörša in Marka Ungerja:

Okrožno sodišče v Murski Soboti je izvedencema postavilo osem vprašanj, na katera sta podala svoja strokovna mnenja. Ker doslej le-ta niso v celoti predstavljena javnosti, jih objavljam na svoji domeni, za časopisni zapis pa navajam glavne poudarke, ki izhajajo iz določil mednarodnega vojnega prava, posebej ženevskih konvencij.

Glasijo pa takole:

- Vojaška enota (mehanizirana četa in tankovski vod), ki ji je poveljeval polkovnik Popov, je izvajala pohod na ozemlju SFRJ po veljavnih pravilih taktičnega delovanja (Pravilnik o tanku, tankovskem in mehaniziranem vodu, četi in bataljonu) z nalogo da zavzame mejni prehod v Gornji Radgoni. Ko je enota naletela na ovire (barikade), ki so bile branjene ali pa tudi ne, je stopila v stik s »sovražnikom«, kar je pomenilo, da na bojišču lahko uporablja oborožitev oz. ogenj v razdalji 100 do 800 metrov. Po dosegu cilja je enota prešla v obrambo, pa je lahko uporabljala orožje do 1500 metrov.
- Polkovnik Popov je poveljeval dvema kolonama, v katerih so prevladovali tanki (17+2) in oklopna vozila, na smereh iz Varaždina proti Gornji Radgoni (291vojakov) in Murskemu Središču (69 vojakov). Dobil je konkretno nalogo: zavzeti dva mejna prehoda in omogočiti zveznim miličnikom delovanje na obeh, pri izvajanju naloge pa odločno delovati in zaščititi svoje enote. Pripadniki obeh kolon so pred odhodom dobili jasna navodila o bojnem delovanju. Polkovnik Popov je glavni koloni poveljeval po radijski zvezi, bojna vozila pa so delovala samostojno, ko je bila posadka napadena ali na povelje poveljnika bojnega vozila. Starešine in vojaki so bili dovolj usposobljeni za bojno delovanje.
- Civilni objekt, ki se uporablja za izvidovanje, opazovanje, zveze in zaščito pri streljanju oz. ognjenem napadu na nasprotnika, takoj postane vojaški objekt za nasprotno stran in tako izpostavljen bojnemu delovanju.
- Civilni objekt postane vojaški objekt takoj po prvi uporabi. Pri tem je bistveno, da uporabnik civilnega objekta umakne civilno prebivalstvo iz objekta in območja bojnega delovanja. Če je cerkveni zvonik uporabljen za delovanje ostrostrelca in miličnika, je takoj postal vojaški objekt, na katerega je dovoljeno streljati.
- Ovire (barikade) na poti premika (pohoda), branjene ali pa tudi ne, so vedno vojaški objekt na delu bojnega področja. Okoli ovir se zato vedno nahaja bojno področje na razdalji od 500 do 800 metrov, odvisno od učinkovitega dometa. S tega območja je tudi treba odstraniti civilno prebivalstvo.
- Pripadniki civilne skupine ali posamezniki, ki so nosili orožje ali metali molotovke na vozila JLA, se štejejo za bojevnike, na katere nasprotna stran lahko bojno deluje. Tudi fotografa v bližini vojnega objekta, ki snema z bliskavico, je težko ločiti od bojevnika, ki strelja s puško, saj se z vsakim strelom na ustih cevi pojavi plamen ali dim, pa je iz tanka zaradi ozkega vidnega polja in dinamike spopada težko ločiti med njima.

1749

OKROŽNO SODIŠČE V MURSKI SOBOTI
26. 06. 2015
Prejeto:

Izvedeniško mnenje s področja vojaške taktike

Kazenski postopek: Obtožnica Okrožnega državnega tožilstva v Murski Soboti; opr. št. Kt 246/91-36 z dne 4.4.2008, na osnovi člena 249/I Zakona o kazenskem postopku

1. Pregled kazenskega spisa (gradiva)
2. Ogled krajev, kjer je prišlo do vojnega delovanja enote
3. Pregled strokovne literature, ki obravnava tematiko zastavljenih vprašanj

Odgovori na vprašanja

a) **Pojasni z vojaško taktičnega vidika gibanje in delovanje enote, ki jo je vodil obtoženec od vstopa na ozemlje Republike Slovenije ter do trenutka, ko so po sklenjenem sporazumu zapustili ozemlje Republike Slovenije.**

Po dosegljivih podatkih (gradivo sodišča v Murski Soboti) so enote, (med njimi tudi enota kateri je poveljeval polkovnik Berislav Popov) dobile nalogo (ukaz) za premik iz matične enote (32. varaždinski korpus JLA) v smeri R Slovenije, z nalogo, da zavzamejo in zavarujejo več strateško pomembnih točk (mejnih prehodov) na mejah R Slovenije.
Na začetku so enote izvajale premike kot pohod. Po bojnem stiku z enotami Teritorialne obrambe R Slovenije (TORS) v Ormožu in Središču ob Dravi pa so enote spremenile obliko premika iz pohoda v premik v stik.
Razlika med tema dvema aktivnostma je, da je v premiku v stik oborožitev pripravljena za delovanje.

- Pohod je taktični postopek, ki ga enote izvajajo izven bojnega stika in na ozemlju, ki ga nadzorujejo lastne sile. Pri pohodu oborožitev ni pripravljena za streljanje
- Premik v stik je taktični postopek, ki ga enote izvajajo na ozemlju, ki ga ne nadzorujejo lastne sile (prijateljske sile), ni pa jasno definiranega sovražnika. Stik s sovražnikom pa je možen. V kolikor pride do stika s sovražnikom, enote preidejo v boj v srečanju. Pri premiku v stik so orožja s katerimi razpolaga enota pripravljena na strel, posamezne skupine pa so sposobne ognjeno nadzorovati položaj.

Enote 32. Varaždinskega korpusa so premike iz Varaždina (vojašnice) v smeri R. Slovenije in po prehodu na ozemlje R. Slovenije ter po bojnem stiku z enotami TORS izvajale v skladu z Navodili o delovanju bojnih enot JLA. Pravila, ki opredeljujejo način delovanja so:

PRAVILO OKLOPNI BATALJON, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1976, strani 77 do 95, 102 do 108.
PRAVILO TENKOVSKA ČETA, VOD, TENK, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1978, strani 62 do 83 in 91 do 96.
PRAVILO MEHANIZOVANA ČETA, VOD, ODDELJENJE, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1978, strani 74 do 96 in 104 do 109.

Prav tako pravila, ki jih je izdajal Vojnoizdavački zavod v Beogradu za uporabo enot JLA, predpisujejo vlogo, odgovornost in način dela poveljujočih pri izvajanju bojnih aktivnosti.

1750

Sodeč po reakcijah obtoženega na ukaze nadrejenega izhaja, da je sledil ukazom in naredil vse, da uspešno izvede nalogo, ki je bila opredeljena v ukazu, ki ga je prejel od poveljstva (komande) 32. Korpusa JLA.
V ukazu, ki ga je pk. Berislav Popov prejel so opredeljene smeri premika, naloge v času premika (hitro, odločno z umikanjem ovir) in naloge po prihodu na cilj – prehodu v obrambo. V ukazu poveljstva (komanda) 32. varaždinskega korpusa so opredeljene tudi naloge za enote, ki jim obtoženi ni poveljeval.

Enota obtoženega je v času premika naletela na ovire (barikade) in posamezne med njimi so bile tudi branjene. Vsak prihod do ovir (barikad) v taktičnem pomenu, pomeni stopanje v stik s sovražnikom in delovanje po sovražniku, ki načeloma ovire (barikade) brani. Vojaška taktika ne predvideva ugotavljanja ali sovražnik ovire brani ali ne, to je v domeni policijske taktike in njihovih pravil uporabe.
Vojaški postopek po prihodu pred oviro je, da se z oborožitvijo – orožjem s katerim vojaška enota razpolaga, nevtralizira vse možne ognjene točke sovražnika, ki bi lahko ovirale odpiranje prehodov, sam prehod skozi oviro ali njen obhod ovire.
Na podlagi taktike delovanja so za enoto, ki želi obiti oviro ali si utrditi prehod skoznjo, nevarni sovražnikovi ognjeni položaji na razdalji od 100 do cca 800 m od enote, ki pristopa – se približuje oviri.
To so razdalje učinkovitih dometov protioklepnih orožij (povzročanje škode, uničenje ali poškodovanje MTS in pripadnikov enôte) s katerimi so razpolagale enote TO RS in enote takratne Milice.
Za enote v stiku bi to področje lahko imenovali bojišče.

Po doseganju ciljnih točk premika so enote JLA prešle v **obrambo**, kjer je večkrat prišlo do bojnega delovanja (enote TO RS in enote JLA). Na obrambnih položajih so se enote JLA v primeru napada odzivale z ognjenim delovanjem. Za vse enote je področje med 0 in 1500 m bojišče. Na njem se pojavljajo sovražnikova bojna sredstva in enote ognjeno delujejo s ciljem preprečiti sovražniku preprečila realizacijo naloge in da bi zaščitile lastne sile.

- Delovanje v obrambi je pojasnjeno v:

PRAVILO OKLOPNI BATALJON, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1976, od strani 172 do strani 223.
PRAVILO TENKOVSKA ČETA, VOD, TENK, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1978, od strani 172 do strani 219.
PRAVILO MEHANIZOVANA ČETA, VOD, ODDELJENJE, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1978, od strani 184 do strani 265.

Iz dokumentacije je razvidno, da je obtoženi deloval v skladu z ukazi nadrejenega in po določbah zgoraj navedenih pravil.

Po sprejetju odločitve o odhodu – umiku enote JLA iz obrambnih položajev v Gornji Radgoni se je kolona obtoženega umaknila po načelih pohoda in pohod izvedle v skladu s pravili pohoda na lastnem ozemlju brez ognjenega delovanja.

Vojaško delovanje je »dokončno delovanje« in po pravilih delovanja v takšnih primerih usmerjeno na uničevanje sovražnika zaradi realizacije naloge – delovanja.
V vojaškem delovanju se ne srečujemo s termini »primerne sile« ali »prekoračitve silobrana«.

1751

Ko pride do stika s sovražnikom obe vpleteni strani delujeta s ciljem uničenja sovražnika, prisile sovražnika v predajo ali umika ene od vpletenih strani.
Predaja ene od vpletenih strani na bojišču, pomeni konec bojnih delovanj (boja, borbe) za obe strani. Tistega, ki se preda, predaja ščiti do te mere, da se od predaje naprej po njem ne sme delovati, ampak se ga mora obravnavati kot vojnega ujetnika z vsemi pravicami, ki izhajajo iz mednarodnega prava.
Vojaško delovanje je po stopnji »uničevanja nasprotnika« bistveno večje in bolj uničujoče od policijskega delovanja.

b) Opiše organizacijo, opremljenost, usposobljenost ter način poveljevanja enote, katero je vodil in ji poveljeval obtoženec.

Enote na katere se nanašajo ukazi in gradivo so bile taktično primerno sestavljene, bile pa so znatno prešibke za delovanje na prostoru, kjer naj bi delovale.
V vsaki koloni (premiki na različnih smereh) so se nahajali tanki, katerih namen je bil na eni strani zastraševanje in kot najpomembnejši cilj, zagotavljanja ognjene moči enoti.
V koloni so se nahajala tudi bojna vozila pehote, ki so prevažala posadko – vojake, tovornjaki za oskrbo in poveljniški oklepniki.

Na glavni smeri; Varaždin – Puščine – Macinec – Štrigova – Veržej – Gornja Radgona je bilo;

- tankov 17,
- BVP – 13
- SO 122 mm – 4
- KOT – 3 in
- TZI 2

Skupno število pripadnikov v enoti 291.

Na pomožni smeri; Varaždin – Čakovec – Mursko središče je bilo:

- tankov 2
- PT76 1
- BRDM2 3
- Terenska vozila 2

Skupno število pripadnikov v enoti 69.

Poveljevanje je potekalo v skladu s principom subordinacije in enostarešinstva. Nadrejeni v 5. vojaškem področju (Zagreb, generalpolkovnik Kolšek) je izdal jasna navodila, nalogo enotam in cilj naloge, Izvesti premik enote, zasesti mejne prehode in preprečiti slovenskim oblastem uporabo mejnih prehodov oziroma vzpostaviti delovanje le teh pod vodstvom zvezne milice.
Na podlagi tega ukaza si sledijo ukazi »navzdol« preko 32. korpusa (generalmajor Trifunović) do ukaza 32. brigade, ki ji je poveljeval obtoženi.
Od najvišjega nivoja navzdol se v ukazih zahteva uporabo enot, ki jim je bila dana naloga po bojnih pravilih, »vračanje ognja, odločnost pri delovanju«.
Iz ukazov je jasno razvidna zahteva po uporabi odločne sile za izvedbo naloge in za zaščito lastnih enot.
Iz ukaza 5. vojaškega območja 2/22-147 je razvidno, da se zahteva povzročanje maksimalnih izgub sovražniku v noči iz 28. 6. na 29. 6. 1991.

1752

Iz ukazov je tudi razviden postopek prepodrejanja iz drugih enot in v druge enote, vendar je to ustaljen postopek in ni pomemben za ugotavljanje odgovornosti obtoženega.
Iz dokumentov se ne da razbrati linija poveljevanja in kontrole znotraj posameznih kolon, ko so se premikale k postavljenim ciljem.
Vsekakor pa so bojno delovanje (odpiranje ognja) iz oklepnih vozil po ovirah (barikadah) poveljevali poveljniki posameznih vozil (tankov, BVP). To so tisti, ki so v tankih in BVP –jih (posadkah) na položaju poveljnika. V oklepnih enotah so to tudi poveljniki kolon, čet, vodov in bojnih vozil. V primeru neposrednih napadov na bojna vozila pa namerilec v bojnih vozilih deluje samostojno (izbira cilj in strelja na njega) ali pa po ukazu poveljnika bojnega vozila.

Usposobljenost častniškega in podčastniškega kadra ni vprašljiva, prav tako pa glede na podatek, da so vojaki na služenju vojaškega roka bili v JNA že skoraj 6 mesecev lahko menim da so bili usposobljeni za svoje dolžnosti. Pod vprašaj lahko postavimo samo usposobljenost tistih vojakov, ki so služili vojaški rok manj kot 3 mesece ali kak teden več (vojaki t.i. marčevske generacije vpoklica).

c) Opredeli status nekega civilnega objekta, če se v njem, za njim ali pa v neposredni bližini nahajajo pripadniki nasprotne si vojskujoče se strani.

Status civilnega objekta, civilni objekt »izgubi«, v kolikor se objekt uporablja za bojno delovanje ne glede na stran v spopadu. Status »civilnega objekta« je objektu »odvzela« tista vojskujoča stran, ki ga je prva uporabila za vojaško delovanje.
Pod »odvzemom« statusa civilnega objekta se šteje vsaka uporaba objekta v bojne namene,torej, da se objekt uporablja za delovanje po sovražniku z ognjem (streljanje), izvidovanje, opazovanje, namestitev zvez za komuniciranje, uporaba za zaščito sil, usmerjanje ognja itd.

d) V katerih primerih civilni objekt izgubi status civilnega objekta in ga je kot takega mogoče šteti za objekt, ki ga za svoje kritje, opazovanje in druga vojaška delovanja uporablja nasprotna vojskujoča stran.

Odgovor na to vprašanje je že delno podan v odgovoru na prejšnje vprašanje, saj glede izgube statusa civilnega objekta ni pomembno, katera stran ga uporablja. Status civilnega objekta mu je odvzela stran, ki ga je prva uporabila za svoje aktivnosti – delovanje na tem območju.
Branilec območja , kjer se predvideva, da bo ali je prišlo do spopada je dolžan umakniti civilno prebivalstvo iz objektov in območja bojnega delovanja. Prav tako nobena od vojskujočih se strani ne sme civilnega prebivalstva uporabljati, kot zaščito (ščit) za svoje delovanje. V primeru, da se civilno prebivalstvo ni umaknilo iz območja spopadov iz kakršnih koli razlogov je krivdo za žrtve med civilnim prebivalstvom težko pripisati eni ali drugi strani, še posebej, če se objekti kjer se civilno prebivalstvo zadržuje ali živi uporabijo za delovanje ene ali druge strani med bojnim delovanjem.
Vojaška enota, ki je prejela ukaz z jasno definiranim ciljem je ukaz – nalogo dolžna izvesti, pri tem pa ne sme povzročati nepotrebnega trpljenja civilnega prebivalstva. Prisotnost civilnega prebivalstva na območju delovanja pa enote ne odrešuje dolžnosti izvršitve naloge, ki jo je dobila.
Iz pričanja Alana Gedera [redacted] je razvidno, da so cerkveni zvonik občasno uporabljali za opazovanje. Kar posledično pomeni, da bi se za podobne aktivnosti lahko uporabljale tudi ostale civilne stavbe.

1753

Iz pričanja Mirka Rauterja 11.11.1992 je razvidno, da je TO RS imela nalogo streljati v primeru, da obtoženi prebije barikade. Iz tega izhaja da je ognjeno delovanje bilo obojestransko. TO RS je tudi izdala nalogo, da se odstrani vse civilno prebivalstvo iz območja delovanja, kar civilnim objektom jemlje status saj so namenjeni vojaški rabi.

e) Opredeliti status postavljenih barikad na poti gibanja vojaške enote obtoženca.

Ovire (barikade) se štejejo pod fortifikacijske ovire in so del bojnega področja. Praviloma jih postavlja branilec območja, lahko pa jih postavlja tudi napadalec. Cilj postavljanja ovir je preprečiti premike, otežiti premike nasprotni strani ali pa zaščititi lastne enote pred nasprotnikom. Ovire se lahko postavijo tudi z namenom, da nasprotno stran v spopadu preusmerimo na območje, ki je za tistega, ki jih je postavil ugodnejše za izvajanje bojnih aktivnosti. So pa del ognjenih položajev (bojne razporeditve) tistega, ki jih je postavil.
Ovire (barikade) se po vseh doktrinah vojska praviloma minirajo in branijo, zato jih nasprotna stran ali poskuša zaobiti, jih uničuje z ognjenim delovanjem ali mehaničnim odstranjevanjem, da si zagotovi prehod skozi ovire ali mimo njih s čim manjšimi izgubami med pripadniki svojih sil ali tehniki.
V tem primeru, kot je razvidno iz razpoložljive dokumentacije so se enote TO RS, ki so ovire postavljale, praviloma zadrževale v bližini ovir, ovire pa večinoma niso bile minirane.
Vsak prihod do ovire (barikade) v taktičnem pomenu za enoto pomeni stik s sovražnikom. Delovanje po oviri (barikadi) pomeni tudi delovanje po sovražniku, ki načeloma ovire brani. Po oceni poveljujočega v enoti ali poveljujočega v bojnih vozilih (tank, BVP) se ognjeno deluje (strelja) tudi po potencialnih ognjenih položajih v bližini ovire iz katerih bi sovražnik lahko deloval po enoti, ki je prišla do ovire, jo poskuša uničiti ali obiti z manevrom.
Z orožjem, ki ga ima enota v svoji sestavi onemogoča (nevtralizira) možne ognjene položaje nasprotne strani v dometu lastnega orožja. Cilj tega je, da prepreči ali onemogoči delovanje nasprotne vojskujoče strani po svoji enoti, ko oviro (barikado) na katero je naletela poskuša zaobiti ali si utreti pot skozi njo.
Za enoto, ki je naletela na oviro (barikado), pomeni, da se nevarni sovražnikovi ognjeni položaji nahajajo na razdaljah od 500 do 800 metrov (lahko tudi več, odvisno od oborožitve, ki jo ima enota, ki oviro brani) od enote, ki pristopa k oviri.
To so razdalje učinkovitih dometov, pehotnega strelnega orožja in ročnih protioklepnih orožij s katerim je razpolagala takrat TO RS.
Za enote, ki so v stiku to območje lahko imenujemo bojišče in bi v krogu okrog ovir civilno prebivalstvo moralo biti umaknjeno izseljeno), ker v nasprotnem primeru lahko postane žrtev spopada.
Iz pričanja Mirka Rauterja 11.11.1992 je razvidno, da je TO RS imela nalogo streljati v primeru, da obtoženi prebije barikade. Iz tega izhaja da je ognjeno delovanje bilo obojestransko in da so ovire imele status bojišča.

f) Pojasni delovanje samo organizirane skupine posameznikov v Gornji Radgoni ter kako je to delovanje v smislu vojaške doktrine oziroma taktike vplivalo na nadaljnja ravnanja obtoženca.

Prostovoljna skupina (enota) v Gornji Radgoni je bila skupina civilistov, ki je zažgala več vojaških vozil je delovala dokaj usklajeno z delovanjem druge enote TO RS. Pripadnik TO

1754

RS je namreč s strelom ubil voznika enega od tovornih vozil v koloni tako da se je kolona razdelila na dve polovici. Po tistem so prostovoljci z zažigalnimi steklenicami zažgali več vozil, ki so se nahajala za stoječim vozilom (11.11.92, pričanje Dražnik Ljubo), kar je za druge pripadnike v koloni pomenilo, da gre za organizirano zasedo.
Štejejo se lahko med bojevnike – upornike, ki ne pripadajo neki večji organizirani vojaški sili (formaciji). V primeru, da pride do samoorganiziranja skupin, ki sodelujejo v spopadih je pomembno, da se pripadniki te skupine držijo predpisov in da ne kršijo določb mednarodnega vojaškega prava. Prav tako, kot vsi ostali vpleteni v spopad (uniformiranci) so dolžni spoštovati določbe mednarodnega prava in ženevskih konvencij.
V primeru, da odkrito nosijo oborožitev in delujejo po sovražniku imajo status bojevnika in s tem sovražnik dobi »pravico« do delovanja po njih – po tej skupini.
Ker so delovali v civilnih oblekah in iz civilnih objektov se da sklepati, da je prav to pri obtoženem še dodatno stopnjevalo delovanje po civilnih objektih, kar pa ga ne odvezuje odgovornosti mednarodnega prava in ženevskih konvencij.
Prav tako se da sklepati, da je po povzročitvi izgub v enoti obtoženega, obtoženi večjo pozornost in napore namenil zaščiti lastnih sil, da nevtralizira potencialne položaje nasprotne vojskujoče si strani.

g) Glede na dejstvo, da je prišlo do vojnega delovanja v relativno strnjenem naselju, naj izvedenec pojasni, ali so civilni objekti, na katere se je streljalo, bili koristni za pripadnike teritorialne obrambe, takratne milice in oboroženih posameznikov, ali so učinkovito prispevali k njihovi vojaški akciji.

Objekti, ki so v gradivu navedeni kot poškodovani v času izvajanja bojnega delovanja (premika enote JLA in delovanja na mednarodnem mejnem prehodu v Gornji Radgoni) so lahko služili za delovanje, opazovanje ali obveščanje v tem primeru TO RS. Iz teh objektov se je dalo delovati po enoti JLA, ko je prihajala na mejni prehod (ko je izvajala premik) in kasneje, ko je zavzela obrambne položaje na samem mednarodnem mejnem prehodu v Gornji Radgoni.
Edina izjema je Osnovna šola Gornja Radgona, za katero je vprašljivo, kako so jo sploh sile JLA zadele?
Glede na trenutno pozidanost in poraščenost tega območja (upoštevano je tudi, da določeni objekti takrat še niso bili postavljeni), se lahko vzpostavi črta delovanja na zelo malo področjih, predvsem pri objektu ARKONT izven mesta Gornja Radgona. Naprej proti mestu pa je šola »nevidna« za napadalca.
Seveda se dopušča možnost, da je pozidanost in poraščenost danes drugačna, kot je bila takrat, pri natančni ekspertizi tega dela pa bi potreboval tank ali podobno vozilo iz katerega bi lahko preverili možnost ognjenega delovanja saj se vidno polje človeka razlikuje od vidnega mesta tanka ali drugega oklepnega vozila.

h) Ali je mogoče ločiti civiliste od borcev, zlasti na Partizanski cesti v Gornji Radgoni, kjer so prostovoljci z objektov ob cesti na kamione metali molotovke ter je prišlo do uničenja večjega števila vozil ter do smrti civilista, vojaka ter poročnika JLA.

V večini primerov ne. Še posebej ne v tem primeru, ker je do napada prišlo v strnjenem naselju, objekti so tik ob cesti in delovali so iz višine približno 5 metrov na kolono JLA, ki se je pomikala pod njimi Posadke vozil so bile zaprte v oklepnih vozilih, kar jim še dodatno zoži vidno polje in omeji vidni kot. Prav tako pa je potrebno upoštevati tudi neizkušenost

pripadnikov JLA v takšnih situacijah, pomanjkljivo usposobljenost vsaj dela pripadnikov te enote in namerno prikrivanje informacij o resničnosti namena cilja in naloge, ki jo je enota JLA imela.
Kot je že zapisano v prejšnjem odgovoru, so civilisti, ki odkrito nosijo orožje ali ga uporabljajo bojevniki in s tem možne tarče sovražnika.

Maribor, 24.06.2015

Izvedeniško mnenje sta izdelala:

Tomaž Pörš
/podpis/
Marko Unger
/podpis/

Zaključki

Prikazano izvedensko mnenje je povsem korektno, ker je nevtralno in na strokovni ravni.

Da bi se izognili ugovorom, bi bilo bolje, da bi v podobnih primerih slovenska sodišča zahtevala izvedenska mnenja tujih vojaških strokovnjakov, kakor je to že navada v dosedanji sodni praksi (izvedenci za medicino in podobni). Prepričan sem, da bi dva tuja vojaška strokovnjaka (Avstrijca, Francoza in drugi) na podoben način prikazala taktično raven delovanja poveljnika enote JLA v konkretnem slučaju, saj se ženevske konvencije drugače tudi ne morejo tolmačiti. Verjetno bi kazalo tudi zavrniti izvedence, ki bi bili v kakršnem koli stiku z glavnim obtožencem, pa četudi bi bil samo eden od predavateljev v neki izobraževalni ustanovi.

Primerno bi bilo tudi, da sodišča zaščitijo izvedence pred sovražnim govorom, ne pa da izvedence prepustijo medijskemu ali blogerskemu linču, pa tudi pred disciplinskimi posegi na službenem položaju, če ni to zakonsko sankcionirano.

Očitno je tudi, da lokalni poveljniki TO Slovenije na omenjeni smeri poteka oboroženih spopadov niso dovolj ali pa sploh niso poznali temeljnih določil ženevskih konvencij, saj bi morali vedeti, da se oboroženi spopadi ne smejo izvajati v naseljenem mestu, predvsem pa bi morali strogo paziti, da z bojnega območja umaknejo vse civilne osebe.

Ker zmagovalci neradi priznajo nekatere zgodovinske napake svojih vojaških podvigov, ne pričakujem, da bodo politični in vojaških akterji, ki so vodili oborožene spopade proti JLA leta 1991 v Sloveniji, priznali svoje strateške in taktične napake (agresija, vojna, bitke in drugo), kakor je navedeno v diplomski nalogi Marka Prešerna davnega leta 2009 na FDV. Dvomim tudi, da bodo v konkretnem slučaju pri spopadih v Gornji Radgoni, kjer poveljnik JLA ni prekršil ženevskih konvencij mednarodnega vojnega prava, to tudi javno priznali in tako tudi dovolili pravno in stvarno revidiranje značaja in poteka oboroženih spopadov leta 1991 v Sloveniji.

To bodo vsekakor storili zanamci, predvsem vojaški zgodovinarji in strokovnjaki, ki ne bodo vezani na nobene stanovske ali celo strankarske politične interese. Številni primeri iz preteklih vojn in vojaških spopadov nam to samo dokazujejo, tudi iz NOB v Sloveniji.

Seveda pa se pojavlja tudi nevarnost, da bi se revidiranja vojaške zgodovine lotil nekdo iz ideološkega oz. političnega tabora poražene opcije (konkretno domobrancev), ki se želijo promovirati kot zmagovalci, ali pa celo prikazati napačne strani (tigrovske enote namesto partizanskih), kar se trenutno dogaja na Primorskem.

Moj cilj je bil, da predstavim konkretno izvedensko mnenje in opozorim na napake pri tem primeru, revidiranje vojaške zgodovine oboroženih spopadov leta 1991 v Sloveniji pa prepustimo objektivnim zanamcem …